

Monikielisyys liikunnassa ja urheilussa

Kirjoittaja: Eva Rönkkö

Kirjoittajan taustayhteisöt: Vieraileva tutkija Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos, Eläkeläiset ry moninaisuustyön asiantuntija, Liikuntaverstaat-hankkeen suunnittelija

Asiasanat: monikielisyys, kielikäytännöt, liikuntakulttuuri, kielitietoisuus, eriarvoisuus

Tausta: Kielellinen monimuotoisuus on ilmiönä suomalaisessa liikuntakulttuurissa varsin näkymätöntä ja vähän tutkittua. Yhtäältä vilkas muuttoliike sekä toisaalta ulkomaalaistaustaiset urheilijat ja valmentajat lisäävät nykyajassa kielellistä moninaisuutta niin vapaa-ajan liikuntaan kuin myös urheiluun. Keskustelut kielestä on tähän mennessä liittynyt lähinnä ulkomaalaistaustaisten liikkujien kotouttamiseen. Kielellinen moninaisuus on kuitenkin kotouttamista laajempi kysymys koskien myös Suomessa syntyneitä puhujia. Syy siihen, miksi kieleen liittyviin käytäntöihin ei ole kiinnitetty huomiota, on osaltaan liikunnan ja urheilun tulkitseminen universaalina, kaikille yhteisenä kielenä. Muun yhteiskunnallisen elämän tavoin perustuvat liikunnassa ja urheilussa tekemiset olennaisesti kielenkäyttöön. Kieli on portinvartija myös liikuntatoimintaan osallistumiseen ja liikuntayhteisöön pääsemiseen.

Avaan esityksessäni, miten monikielisyys liikuntakentällä paikantuu ja mitkä tekijät vaikuttavat liikuntayhteisöjen monikielisyyteen. Lisäksi tarkastelen, miten asema liikuntakentällä on kytköksessä siihen, missä valossa monikielisyyttä nähdään ja tulkitaan. Esitys perustuu 2024 julkaistuun selvitykseen ”Monikielisyys liikunnassa ja urheilussa”. Selvityksen aineisto koostui kyselystä (n=312) ja haastatteluista (n=18). Selvitys on monimenetelmällinen yhdistäen määrällisen ja laadullisen aineiston analyysit.

Tulokset: Tulosten mukaan monikielisyys ei jakaantuu liikuntakentällä tasaisesti. Monikielisissä toimintaympäristöissä muodostuu ajattelu- ja toimintatapoja, josta syntyy lasikattoja, jakolinjoja ja eriarvoisuutta liikunnan- ja urheilukentän toimijoiden keskuuteen. Liikuntayhteisöjen muuttuessa monikielisimmiksi uusia käytäntöjä syntyy tilannekohtaisesti ja spontaanisti tiedostamatta tarpeeksi mihin ja miten kieli vaikuttaa. Osaa toimijoista sopeutuu ja etsii monikielisiin tilanteisiin toimivia käytäntöjä, toiset pitävät kiinni totutuista toimintatavoista odottaen sopeutumista muunkielisiltä. Monikielisyyteen liittyvät käytännöt, asenteet ja ideologiat ovat ratkaisevassa roolissa siihen, millaisiin liikuntayhteisöihin vähemmistökieltä puhuvat liikkujat hakeutuvat.

Johtopäätökset: Selvitys osoittaa tarpeen kielikäytäntöjen tiedostamiseksi liikuntakentällä. Tuloksista on tiivistetty suositukset kielitietoisuuden nostamiseksi liikuntakulttuurissa.